

SOCIALISTER, FAGFORE- NINGER OG BRODER- SKABER I SKANDI- NAVISK AMERIKA 1870-1914

Af Jørn Brøndal

En mindre del af den klasse af skandinaviske byarbejdere, der opstod i USA i anden halvdel af det 19. århundrede, tilsluttede sig skandinavisk-amerikanske fagforeninger og socialistklubber, mens en større del blev medlemmer af etniske broderskaber. Forholdene i Chicago og nogle mindre industribyer i det øvre Midtvesten viser, hvordan begreberne klasse og nationalitet blev spillet ud mod hinanden.

Formålet med denne artikel er at placere den skandinavisk-amerikanske byarbejderklasse, der opstod i det amerikanske Midtvesten i anden halvdel af det 19. århundrede, inden for rammerne af, hvad vi vil kalde 'Skandinavisk Amerika'. Geografisk betegner dette begreb et bælte af otte stater strækkende sig fra Michigan i øst over Wisconsin, Illinois, Minnesota og Iowa til Dakotaerne og Nebraska i vest. Af de knap 1.1 millioner skandinaviske indvandrere (154.000 danskere, 338.000 nordmænd og 574.000 svenskere), der ifølge den amerikanske folketælling befandt sig i USA i år 1900, levede to tredjedele (715.000 individer) i denne region, og medtæller vi andengenerations-indvandrerne, var der tale om 1.5 millioner etniske skandinaver i området.¹ Efter en nødvendigvis grov skitse af udviklingen af de institutionelle rammer for Skandinavisk Amerika vil vi undersøge den skandinavisk-amerikanske arbejderklassens organisations- og aktionsformer både i storbyerne (først og fremmest Chicago) og i de mange mindre byer, der allerede dengang kendetegnede det øvre Midtvesten. Derimod udelades en diskussion af de skandinaviske arbejdere, der tilsluttede sig rent amerikanske organisationer; men det kan da noteres, at næsten alle de udvandrere, der havde spillet en prominent rolle i fagbevægelsen i Skandinavien, tilsluttede sig de skandinaviske organisationer i USA.² I analysen vil vi lægge særlig vægt på en diskussion af, hvilken rolle begreberne national identitet og klassebevidsthed kom til at spille for udviklingen af arbejdernes organisations- og aktionsformer.

Skandinavisk Amerika

Omkring år 1900 gav det mening at tale om et Skandinavisk Amerika i det øvre Midtvesten. Dette Skandinavisk Amerika havde sit befolkningsmæssige tyngdepunkt ude på landet og i Midtvestens mange landsbyer og småbyer. Af alle indvandrergrupper i USA var ingen i forhold til befolkningsgruppens størrelse så kraf-

tigt repræsenteret ved det amerikanske landbrug i år 1900 som de norske indvandrere; danskerne kom ind på andenpladsen, mens svenskerne var henvist til fjerdepladsen, idet de blev overgået af schweizerne.³

Skandinavisk Amerika var bygget op omkring tre institutionelle grundpiller, der alle var blevet rejst omkring midten af 1800-tallet, og som oplevede en rivende udbygning i de følgende årtier, da immigrationen fra Skandinavien voksede dramatisk. Vigtigst var den etniske kirke. Kirken tilbød ikke blot indvandrerens åndelig næring, men var også centrum for et væld af sociale aktiviteter. Visse kirkelige tiltag til at skabe en skandinavisk enhedskirke var hurtigt blevet afløst af nationale løsninger, og inden for hver nationalitet (især blandt nordmændene og danskerne) opstod flere stridende kirkeorganisationer, der netop gennem deres interne kiv opretholdt en national referenceramme.⁴

Skandinavisk Amerikas anden institutionelle grundpille var den etniske presse. Også i denne sfære var tidlige pan-skandinaviske tiltag hurtigt blevet afløst af en deling langs nationale linjer, således at de ti største skandinaviske sprogede aviser ved år 1900 var fordelt på seks svenske, tre norske og en dansk avis. I dette år udgjorde alene den svenske presse den næststørste fremmedsprogede presse i USA, kun overgået af den tysksprogede. Den største skandinaviske avis var den norsk-sprogede, Chicago-baserede *Skandinaven*, der udkom to gange om ugen og havde et anslået oplag på 44.500 (til sammenligning kan nævnes, at søndagsudgaven af *New York Times* havde et oplag på 50.000).⁵

Langt hovedparten af den skandinaviske presse bekendte sig til det republikanske parti.⁶ En vigtig undtagelse var dog den største dansk-amerikanske avis, *Den danske Pioneer*, der i starten af 1890'erne støttede den agrarradikale populistbevægelse, og som senere tilsluttede sig det demokratiske parti. Af og til skrev den danske socialistpioner Paul Geleff indlæg i dette Nebraska-baserede blad, og han synes tilmed at have leget med planer om at overtage det fra redaktør Sophus Neble;

under den Store Lockout i Danmark i 1899 indsamlede *Den danske Pioneer*, der mellem 1886 og 1898 var blevet udelukket fra Danmark på grund af sin kritiske holdning til det danske kongehus og højrestyret, over 9.000 dollars til støtte for de konfliktramte danske arbejdere.⁷

En tredje grundpille i Skandinavisk Amerika var det væld af ikke-kirkelige foreninger og loger, der også bredte sig ud over det midt-vestlige landskab, spændende fra sangforeninger, litterære selskaber, skiklubber, over en mængde af afholdsorganisationer (flere med tæt forbindelse til 'amerikanske' moderorganisationer), til syge- og begravelseskasser, der samtidig varetog en række sociale funktioner.

I mange sammenhænge var den form for etnisk identitet, som beboerne i Skandinavisk Amerika primært relaterede sig til, ikke så meget bestemt af deres nationale baggrund som af deres lokale, regionale og religiøse ophav i Den gamle Verden, selvom det nationale element vel kom til at spille en stadig mere fremtrædende rolle for hver ny bølge af immigranter, der skyllede ind over USA's kyster.⁸ I USA blev under alle omstændigheder en skandinavisk-amerikansk identitet forsøgt konstrueret, en national identitet, der ikke mindst kom til at spille en vigtig rolle i den politiske sfære.

Allerede ved den første kontakt med Amerika oplevede mange immigranter en mere grovkornet form for etnisk kategorisering end den, de var vant til hjemme fra. Hvis man i Norge havde identificeret sig for eksempel som telemarking eller sogning, så måtte man i Amerika affinde sig med, at folk uden for nationalitetsgruppen i bedste fald betragtede en som nordmand, i værste fald blot som 'skandinav' eller 'fremmed'. Samtidig var der også en vis risiko for mistænkeliggørelse fra Yankee-omgivelsernes side. Disse sociale kategoriserings- og modstandsprocesser, som immigranterne oplevede i Amerika, bidrog til at opbygge et etnisk sammenhold på et bredere grundlag end det lokalt-regionalt-religiøse.⁹ Man blev tvunget sammen i bredere fællesskaber af de amerikanske omstændigheder.

Hvis de ovenfor nævnte tre institutionelle

Medlemmer af Karl Marx-klubben i Chicago. Klubben var oprindeligt dansk, men blev siden udvidet til at være skandinavisk (Odd S. Lovoll: A Century of Urban Life)

grundpiller i Skandinavisk Amerika oprindeligt var blevet skabt gennem disse sociale kategoriserings- og modstandsprocesser, så bidrog selve deres opbygning til en fastholdelse og styrkelse af et nationalt udsyn. De mange kirkesplittelser til trods holdt de fleste kirker således fast i en national appel, i nogle tilfælde blot gennem brugen af hjemlandets sprog, i andre tilfælde i kombination med et aktivt forsøg på at opbygge en ny skandinavisk-amerikansk identitet.¹⁰ I politik hændte det også ofte, at skandinavisk-amerikanske præster i det stille ydede politikere af deres egen nationalitet støtte.¹¹

Hvis den etniske kirke kunne inspirere til vækkelse af nationale følelser, så var dette i endnu højere grad tilfældet med den etniske presse. Disse aviser forsøgte ikke blot at fastholde en national dimension gennem brugen af de skandinaviske sprog; de indeholdt stort set også alle sammen en eller flere sider i

hvert nummer med nyheder fra moderlandet. Dertil kommer, at mange af redaktørerne havde en finger med i det politiske spil. Det hændte således særdeles ofte, at en redaktør for et af de store skandinaviske blade gik i parløb med en politiker af skandinavisk baggrund i et forsøg på at få vedkommende valgt til et embede for et af de to store amerikanske politiske partier, sædvanligvis det republikanske. I sådanne valgkampagner spillede det nationale argument hovedrollen.¹²

Også inden for de mange ikke-kirkelige skandinavisk-amerikanske foreninger, der karakteriserede det midtvestlige landskab, skete der hyppigt en dyrkelse af det nationale. Dette skete ikke blot inden for de litterære selskaber, der ivrigt kastede sig over den ældre nordiske litteratur og historie, men også inden for sangforeninger, skiklubber, nogle af afholdsforeningerne samt ikke mindst syge- og begravelseskasserne. Atter kan det i nogle tilfæl-

de påvises, at disse associationer involverede sig i politik på et nationalt grundlag.¹³

Skal man forsøgsvis sammenfatte, hvad der kendetegnede det Skandinavisk Amerika, der var en demografisk realitet i det øvre Midtvesten omkring slutningen af 1800-tallet, og som lederne af en række etniske institutioner, gerne i samarbejde med skandinavisk-amerikanske politikere, forsøgte at puste et nationalt indhold i, kan dette gøres i tre punkter. For det første havde Skandinavisk Amerika sit tyngdepunkt i landbefolkningen, selvom de største etniske institutioner typisk havde deres hovedsæde i Chicago eller Minneapolis, og selvom også storbyerne var centre for et rigt skandinavisk foreningsliv.

For det andet var det netop i det landlige Skandinavisk Amerika i vid udstrækning muligt at fastholde en illusion om en basal social egalitet mellem de forskellige befolkningselementer i området. Man var jo trods alt sluppet af med både embedsmandsstand og (for danskernes og svenskernes vedkommende) adel derhjemme fra, en bonus, som immigranterne ofte skrev hjem om. Der var selvfølgelig mange ridser i den egalitære lak. Der var store statusforskelle på landet og i småbyerne; men i de små lokalsamfund var det lettere at tilskrive nogle folks mangel på succes personlige omstændigheder, såsom drukkenskab, dovenskab og dårlig kristen moral end abstrakte klasseskeltilhørsforhold. Endvidere var der ganske vist ved 1800-tallets slutning en nagende bevidsthed blandt mange mennesker i Midtvesten, blandt skandinaver såvel som andre befolkningsgrupper, om, at ude ved østkysten, ikke mindst i New York, truede en række storkapitalister med at tiltetgøre den midtvestlige idyl; men dette ansporede snarere til tanker om regionalt-landligt sammenhold (som fik sit mest radikale udtryk i 1890ernes agrarradikale populistiske parti, også kaldet 'the People's party') end til egentlig klasseskænkning. Ideer i slægt med disse blev efter århundredskiftet også introduceret inden for rammerne af det republikanske partis 'progressive' fløj, og analyser af stemmemønstre ved primærvalgene i etniske enklaver i starten af det 20. århundrede

antyder, at mange skandinaver (især dem af norsk og svensk baggrund) tilsluttede sig den republikanske progressive bevægelse.¹⁴

Som konsekvens af nedtoningen af klasseskellene var det for det tredje muligt for de etniske ledere at kalde til national samling. Da *Skandinaven* i 1894 støttede den norsk-amerikanske politiker Nils P. Haugen i hans kamp for at blive nomineret til guvernørkandidat i Wisconsin for det republikanske parti, hævdede avisen således: "Men hvad der ikke er dem [nordboerne i Amerika] ligeegyldigt er, at deres fuldstændige Ligeberettigelse som Borgere anerkjendes derved, at en Mand af deres Blod vælges til at beklæde det høieste Tillidshverv i Staten. (...) det vil hjælpe hver enkelt inden Nationen til at hævde sin Stilling inden Samfundet, *enten han er Dagarbejder, Forretningsmand eller noget andet.*"¹⁵ Man skal dog ikke overdrive den reelle betydning af denne 'nationale samling'. Især blandt de norske immigranter var så mange grupper interesserede i at repræsentere den norske nationalitet, at spliden ofte gik hånd i hånd med et nationalt sindelag. Men i hvert fald levede *visionen* om national samling i bedste velgående blandt en betydelig del af de skandinaviske immigranter.

Den skandinaviske udvikling i USA efter ankomsten af de nye indvandrere

Den indvandrerenskab, der skabte de befolkningsmæssige og institutionelle rammer for Skandinavisk Amerika, ankom til USA mellem midten af 1800-tallet og ca. 1890. Mange mennesker inden for denne gruppe var draget til USA for at etablere sig som gårdejere, og en betydelig andel af dem var rejst afsted i familiegupper. Billedet vendte imidlertid afgørende i det sidste årti af 1800-tallet. Fra denne tid, da USA ikke længere lokkede med billig eller gratis jord, drog mange unge ud for at søge lykken ikke mindst i de ekspanderende industribyer, hvor arbejds lønningerne generelt var højere end i Skandinavien.¹⁶ Groft sagt ændrede udvandringen således karakter fra primært at være et kolonisationsfænomen

til først og fremmest at blive en transatlantisk arbejdsmarkedsmekanisme. Med den pågående urbaniseringsproces i de skandinaviske lande i anden del af det 19. århundrede steg den samlede andel immigranter, der udvandrede fra byerne snarere end fra landdistrikterne (selvom udvandringsintensiteten for byerne ned gennem det meste af 1800-tallet faktisk var højere end for landdistrikterne).¹⁷ Karakteristisk nok steg også procentdelen af individer, der besluttede sig for at vende tilbage til Skandinavien, tilsyneladende ganske betydeligt i takt med denne udvikling.¹⁸ Åbenbart følte mange af disse nye arbejdsmigranter, at de ikke nødvendigvis behøvede at slå rod i Den nye Verden.

Nogle af de etniske ledere i Skandinavisk Amerika udtrykte foruroligelse over de nye immigranternes komme. En svensk-lutheransk præst beklagede således i 1903, at de nyankomne indvandrere fra Sverige havde "et andet tænkesæt" end dem, der havde grundlagt Svensk Amerika.¹⁹ På omtrent samme tidspunkt skrev den Wisconsin-baserede norsk-amerikanske politiker og advokat Hans A. Anderson: "De tyskere, skandinaver og polakker, der er ankommet i de senere år, har, alle deres dyder tiltrods, medbragt nogle skikke og vaner, som de hellere burde have ladet blive hjemme."²⁰

Skandinavisk faglig organisation i Chicago

Skellet mellem den gamle landligt orienterede type indvandrer og den nye, der typisk tog ophold i industribyen, understreges også i skildringer, der var mere sympatiske over for de nye indvandrere og kritiske over for de etablerede repræsentanter for Skandinavisk Amerika. En norsk skribent, der skrev et læserbrev til *Skandinaven* i 1898, kritiserede således de store norsk-amerikanske aviser for at modarbejde både introduktionen af landsmålet (nynorsk) og af socialismen, for "Møder du en norsk Nykommer nu tildags, saa kan du være sikker paa, at han enten er Socialist eller Maalmand; han har saa at sige indsuget dette

med Modermelken."²¹ En svensk skribent i *Gamla och nya hemlandet* beklagede samme år, at repræsentanterne for Svensk Amerika koncentrerede sig for meget om etableringen af præsteseminarier og bekymrede sig for lidt om de svenske industriarbejdere i Chicago: "De tusindvis af svensk-amerikanske ynglinge, som her i byen tvinges til at tjene deres brød i de store fabrikker og handelshuse, får liden gavn af de højere læreanstalter og af en og anden festtale. Når de udmattede af maskinernes hamren kommer hjem til deres usle kamre i boardinghuset, savner de energi og vilje til selvstudium."²²

Netop Chicago var det mest yndede mål for de skandinaviske immigranter, der søgte ind mod industribyerne (dernæst New York og Minneapolis-St. Paul). I det eksplosivt voksende Chicago var der i 1870 ud af en samlet befolkning på 298.977 indbyggere 13.771 skandinaviske immigranter, fordelt på 1.243 danske, 6.374 norske og 6.154 svenske.²³ 30 år senere var befolkningstallet mere end femdoblet, til 1.698.575 indbyggere, og antallet af skandinaviske indvandrere udgjorde nu 81.013 individer, fordelt på 10.166 danske, 22.011 norske og hele 48.836 svenske immigranter; medregner vi antallet af andengenerations-indvandrere, var der da en samlet tilstedeværelse af 174.681 etniske skandinaver i byen.²⁴

I Chicago og det øvre Midtvestens øvrige store industribyer mødte de skandinaviske immigranter en langt mere udviklet klassestruktur, end hvad der kendetegnede landdistrikterne og de små byer. Her var nogle grupper af skandinaviske faglærte arbejdere og håndværkere, mange af hvilke følte sig trængt af den tiltagende industrialisering, allerede så småt begyndt at organisere sig fagvis i 1860erne og med større styrke i det følgende årti. Vi ved meget lidt om disse tidlige sammenslutninger. En skandinavisk forening af skræddere oprettet i 1860erne synes at have haft til formål at regulere konkurrencen mellem medlemmerne. I begyndelsen af det følgende årti opstod i Chicago Den velgjørende skandinaviske Malerforening, Den skandinaviske Skomager-Union (der i 1877 havde omkring 50 medlem-

*Fire socialister i Wisconsin's lovgivende forsamling 1905-06. Yderst til venstre den danskfødte Frederick Brockhausen (Robert W. Ozanne: *The Labor Movement in Wisconsin*)*

mer), en skandinavisk tømrer- og snedkerforening og åbenbart også en skandinavisk maskinmester- og grovsmedforening. Blandt disse foreningers primære formål var at styrke sammenholdet gennem en række sociale aktiviteter, såsom foredragsvirksomhed, udflugter, fejringen af både amerikanske og skandinaviske mærkedage. Endvidere spændte nogle af foreningerne et socialt sikkerhedsnet under de kontingentbetalende medlemmer ved at fungere som syge- og begravelseskasser. Imidlertid udgjorde disse foreninger samtidig etniske underafdelinger af større amerikanske håndværker- og arbejderorganisationer, flere af hvilke var sluttet sammen i den landsomfattende, ikke-socialistiske National Labor Union (grundlagt 1866), og som sådanne må vi forestille os, at de skandinaviske underafdelinger har deltaget i strejker og andre arbejderaktioner på lige fod med deres kolleger af anden etnisk baggrund.²⁵ Det synes, at grunden

til at de fleste af de skandinaviske foreninger bukkede under i løbet af 1870'erne var, at fagbevægelsen med National Labor Union i spidsen blev voldsomt svækket, dels i forbindelse med sidstnævntes uheldssvangre forsøg på at søsætte et nyt politisk reformparti i starten af 1870'erne, dels på grund af den økonomiske depression, der satte ind i 1873 og varede frem til 1879.²⁶

Isoleret fra den egentlige fagbevægelse i 1870'ernes Chicago eksisterede et decideret socialistisk intellektuelt miljø. I spidsen for det stod for det første den norske socialist og fritænkter Marcus Thrane, der 1849-51 havde ledet en ganske omfattende bonde- og arbejdermobilisering i Norge inspireret af de europæiske revolutioner i 1848, og som efter at have udstået en længere fængselsstraf gik i eksil i USA i 1864. I november 1871 stod Thrane, der var dybt berørt af Pariserkommunens fald, i spidsen for oprettelsen af en skan-

dinavisk-amerikansk sektion 4 i Chicago under den Første Internationale; denne sektion var først og fremmest norsk-domineret, mens sektion 5, der blev oprettet på omtrent samme tid, var svensk-domineret.²⁷ I 1878 dukkede også Louis Pio op i Chicago. Han var i 1877 sammen med Paul Geleff i al hast rejst fra Danmark efter at være blevet bestukket af det danske politi, og han ankom til Chicago som konsekvens af, at hans planer om at etablere en stor socialistisk koloni i Kansas var kuldsejlet. I 1878 var Pio for en kort bemærkning redaktør af det nystartede og på daværende tidspunkt eneste skandinavisk-amerikanske socialistiske blad *Den nye Tid*, en publikation som Thrane også en tid bestyrede.²⁸ *Den nye Tid* støttede oprindelig Daniel DeLeons landsdækkende, men medlemsmæssigt diminutive Socialist Labor party, der var blevet oprettet i 1876/77; i 1881 skiftede bladet imidlertid kurs under den revolutionære norsk-amerikanske violinist Peter Peterson og blev talerør for det ganske ubetydelige, anarkistiske Radical Labor party. Tre år senere gik bladet ind.²⁹

Kredsen omkring både Thrane og Pio, der også talte enkelte svensk-amerikanske salonradikale, repræsenterede på ingen måde det landligt orienterede Skandinavisk Amerika og egentlig knap nok 1870ernes skandinavisk-amerikanske arbejderkultur, der synes at være forblevet ikke-socialistisk.³⁰ Thranes voldsomme udfald mod den norsk-amerikanske præstestand i sit satiriske skrift *Den gamle Wisconsin bibelen* isolerede ham i forhold til det store flertal af norsk-amerikanere, og Pio måtte det meste af tiden hutle sig gennem tilværelsen i Chicago.³¹ Han arbejdede endda en overgang for det demokratiske parti, som til gengæld belønnede ham med en mindre stilling ved toldvæsenet, og han skrev artikler for den norsk-amerikanske demokratiske presse.³² Langt større indflydelse havde på lidt længere sigt den danske socialist Laurits Andreas Grønlund, hvis værker om socialisme og kooperation øvede en betydelig indflydelse på USA's største socialistleder gennem tiderne, Eugene V. Debs.³³

Med ankomsten af et betydeligt antal nye

immigranter fra Skandinavien til USA fra 1880'erne og frem mod Første Verdenskrigs udbrud oplevede såvel den skandinaviske faglige organisering som socialistiske mobilisering en del fremgang i Chicago og New York. I 1883 etablerede de skandinaviske typografer i Chicago således deres egen fagforening, og ti år senere udskilte de svenske medlemmer af denne norsk-dansk dominerede organisation sig og etablerede deres egen separate sektion.³⁴ I 1890 etablerede skandinaviske malere i Chicago endvidere en lokalafdeling (Nr. 194) af The International Brotherhood of Painters, Decorators and Paperhangers of America. Den skandinaviske afdeling, der ved sin etablering bestod af 173 medlemmer, voksede i de følgende år kraftigt og fremstod i 1909 med sine næsten 2.000 medlemmer som den største lokalorganisation for malere ikke bare i Amerika, men i verden. Atter skete der en svensk udskilning, idet de svensk-amerikanske malere i 1906 (året efter ophævelsen af unionen mellem Norge og Sverige) skabte deres egen lokalafdeling (nr. 637), der frem mod 1. verdenskrig nåede et medlemsantal på godt 300.³⁵ Et situationsbillede fra 1914 fortæller, at der på daværende tidspunkt var organiseret skandinaviske fagforeninger blandt typografer, malere og skomagere i Chicago og blandt murere, bagere, malere og dekoratører i New York; der havde også inden da været fagforeningstiltag blandt norsk-amerikanske bagere og typografer i Minneapolis; men af disse var der ikke mange spor tilbage.³⁶

Fra 1890'erne og frem mod 1914 voksede også et egentligt skandinavisk-amerikansk socialistisk miljø frem i Chicago. Både Daniel DeLeons førromtalte lille, New York-baserede Socialist Labor party og Eugene V. Debs' langt mere succesrige Social Democratic party (fra 1901 the Socialist Party of America), der blev grundlagt i 1897 og havde sit hovedsæde i Chicago, fik således skandinaviske underafdelinger og en skandinavisk-sproget presse.

Som nævnt ovenfor havde DeLeons Socialist Labor party (SLP) allerede i slutningen af 1870'erne og frem til 1881 fået støtte fra *Den*

nye Tid, bladet som både Louis Pio og Marcus Thrane havde været involveret i at udgive. Ved juletid 1894 fik partiet atter et skandinavisk organ, den svensk-sprogede, New York-baserede avis *Skandinavisk-Amerikanska Arbetaren* (1894-1928), som blev udgivet af Skandinaviska Socialist Förbundet. Bladet, der i begyndelsen havde et oplag på under 2.000 og aldrig nåede over 4.000, indeholdt en fyldig dansk-norsk sektion. *Arbetaren* blev i de første år redigeret af Erik Amandus Nordman, der havde spillet en pionerrolle inden for Socialdemokratiet i Sverige, og af Hugo Ludwig, tidligere redaktør af *Socialdemokraten* i København. I årene 1896-1900 havde partiet også et dansk-norsk organ, *Arbejderen*, der det meste af sin levetid blev udgivet af den fynske indvandrer John Glambeck i Chicago; bladet havde i starten et oplag på 2.800.³⁷

SLP, der allerede i 1880erne kunne bryste sig af en skandinavisk klub i New York, blev splittet i 1899, idet den autokratiske Daniel DeLeon udrensede den betydelige fløj af partiet, der havde stillet sig kritisk over for hans aldeles mislykkede forsøg på via partiet at kontrollere fagbevægelsen. Blandt de skandinaviske immigranter førte dette til en splittelse langs nationale linjer, idet de fleste svenske immigranter både i New York og Chicago tilsyneladende forblev tro mod SLP, mens danskerne og nordmændene forlod partiet, hvilket kostede *Arbejderen* livet.³⁸ I 1904 blev det næsten rent svensk-amerikanske Skandinaviska Socialistiska Arbetareförbundet stiftet inden for SLP's regie, men dets medlemstal blev aldrig særlig imponerende; i 1905 var der registreret 208 medlemmer i USA, i 1909 var tallet vokset til 1.500, hvilket betegner kulminationen, og i 1914 var tallet reduceret til 800; hovedparten af partiets skandinaviske medlemmer var at finde i New York og Chicago.³⁹

Eugene V. Debs' reformistiske Socialist Party of America (SPA) oplevede langt større succes nationalt end DeLeons mere radikale SLP. Debs' personlige succes kulminerede i 1912, da han som præsidentkandidat opnåede 6 procent af stemmerne nationalt (i Chicago 13 procent).⁴⁰ Også SPA fik en skandinavisk-

sproget presse og et netværk af skandinaviske klubber, med tyngdepunkt i Chicago. Den skandinaviske presse inden for SPA's regie blev grundlagt i 1905 med udgivelsen af *Svenska Socialisten*, der oprindeligt blev publiceret i Rockford, Illinois, men som fra 1911 flyttede til Chicago. Bladet, der under skiftende navne blev udgivet frem til 1936, havde et oplag på 4.000 til 5.000. I 1911 fik SPA også et dansk-norsk organ, det Chicago-baserede blad *Social-Demokraten*, der i en periode havde den tidligere formand for de danske smede, Ferdinand Hurop, som redaktør. *Social-Demokraten* blev lukket i 1921.⁴¹

I kulissen bag disse to partiorganer lurede en række andre skandinaviske blade med klare socialistiske sympatier: for det første den norsk-amerikanske avis *Gaa Paa/Folkets Røst* (1903-25), der udkom i Minneapolis med Emil L. Mengshoel som redaktør, og som nåede op på et oplag på ca. 5.000; for det andet det ligeledes norsk-amerikanske blad *Politiken/Ny Tid*, der blev udgivet i Minneapolis i årene 1905-10 af L. Stavnheim; for det tredje den dansk-amerikanske Chicago-avis *Revyen*, der blev grundlagt af Christian Bøtker, og som aldrig nåede et oplag over 5.000; sit lille oplag til trods blev avisen udgivet fra 1895 og helt frem til 1953. For det fjerde eksisterede der en svensk-amerikansk publikation ved navn *Forskaren*, om hvilken ikke meget andet vides, end at den i 1900 blev kaldt populistisk, men i 1910 socialistisk.⁴²

Ligesom DeLeons SLP fik også Eugene V. Debs' SPA et netværk af skandinaviske klubber. Det medlemsmæssige tyngdepunkt lå i Chicago. I 1904 grundlagde norske immigranter den første af disse klubber. Blandt medlemmerne var malersvenden Martin Tranmæl, der senere kom til at spille en særdeles fremtrædende rolle i Norges fagbevægelse.⁴³ Tre år senere fulgte de danske indvandrere i Chicago trop, idet de stiftede Socialistforeningen Karl Marx, som fik den ovenfor nævnte tidligere smedeformand Ferdinand Hurop som prominent medlem. Året efter etablerede svenske socialister Lake View Skandinaviska Socialistklubb, der senere hen (i 1918) nåede et

medlemstal på knap 230, men som op til 1914 ikke havde over 25 registrerede medlemmer.⁴⁴

Mens vi har iagttaget, at der generelt var en tendens til en deling langs nationale linjer inden for skandinavisk-amerikanske institutioner, så snart befolkningsgrundlaget tillod det, skete det omvendte i Chicagos skandinaviske socialistmiljø. I 1910 gik de danske, norske og svenske socialister sammen om at skabe den Skandinaviske socialistiske Forening, der forblev et skandinavisk organ for SPA frem til dette partis splittelse i 1919.⁴⁵ Skandinavisk Socialist Förbundet (SSF) havde i begyndelsen ikke noget særlig imponerende antal medlemmer. I 1911 lå det totale medlemstal på 216, fordelt på 7 lokalafdelinger. I de kommende år voksede bevægelsen imidlertid ganske pænt. I 1914 var der 67 lokalafdelinger af SSF i USA med et samlet medlemstal på 1.566.⁴⁶

Forholdet mellem de skandinaviske fagforeninger og de politiske partier fra 1890erne og frem mod 1914 er ikke fuldt belyst. Den vigtigste fagforeningsmæssige nydannelse siden 1870erne var grundlæggelsen af det landsdækkende fagforbund American Federation of Labor (AFL) i 1886 med Samuel Gompers som præsident. AFL, der stort set kun appellerede til den faglærte arbejdskraft, voksede fra et medlemstal på 140.000 i 1886 til næsten 1 million ved århundredskiftet; i 1914 havde AFL over 2 millioner medlemmer. Langt hovedparten af USA's organiserede arbejdere hørte nu ind under AFL, men organisationsprocenten var ikke imponerende: ikke over to procent af den samlede arbejdsstyrke og mindre end ti procent af samtlige industriarbejdere tilhørte en fagforening. Gompers forkastede direkte samarbejde med tredjepartier såsom det socialistiske til fordel for pragmatiske forhandlinger med medlemmer af snart det republikanske parti, snart det demokratiske, om konkrete sager.⁴⁷

I sin indgående analyse af den store ovenfor omtalte skandinaviske Chicago-afdeling nr. 194 af den amerikanske malerfagforening har historikeren Per Nordahl imidlertid påvist, at selvom denne hørte ind under AFL, besluttede man sig i 1908 alligevel for at støtte Eu-

gene V. Debs' SPA, og da den radikale arbejderorganisation International Workers of the World blev stiftet i 1905, sendte man to delegerede til det stiftende møde. I sidste instans besluttede lokalafdeling nr. 194 sig imidlertid for ikke at slutte op om International Workers of the World (IWW fik til gengæld snart følgeskab af den legendariske svenske socialist og sangskriver Joe Hill (Joel Hägglund/Joseph Hillstrom), som i 1915 blev henrettet i staten Utah efter at være blevet kendt skyldig i mord). Fra 1910 fulgte også den næsten rent svenske Chicago-afdeling nr. 637 af malersammenslutningen trop og begyndte at støtte SPA. I praksis samarbejdede begge lokalafdelinger imidlertid også med de to store etablerede politiske partier om konkrete mærkesager.⁴⁸ De øvrige skandinaviske fagforeningers forhold til socialistbevægelsen kendes ikke; det er dog blevet foreslået, at flere skandinaviske fagforeningsledere fulgte AFL-ledelsens linje og afholdt sig fra at involvere sig i ledelsen af den socialistiske bevægelse.⁴⁹

Grundlæggende udgjorde de skandinavisk-amerikanske fagforenings- og socialistaktiviteter et forsøg på at bryde med det landligt orienterede Skandinavisk Amerikas ignorering af klasseskel til fordel for en renlivet dyrkelse af det nationale. Ganske vist blev en national referenceramme fastholdt også blandt de skandinaviske fagforeningsfolk og socialister i USA, men det var en referenceramme, der tog sit udgangspunkt i den skandinaviske arbejderklasse. Her var da også noget at være stolt af for en skandinavisk-amerikansk arbejder. Ferdinand Hurop undrede sig således i 1915 over, hvordan det kunne lade sig gøre, at Danmarks fagbevægelse relativt set var så meget stærkere end USA's, når nu det danske demokrati trods alt var meget yngre end det amerikanske. Svensk-amerikanske arbejdere, der vendte tilbage til Sverige omkring århundredskiftet, var også begyndt at fortælle deres landsmænd om de hårde forhold på det amerikanske arbejdsmarked.⁵⁰ Den nationale referenceramme blev ligeledes fastholdt, både ved at flere folk, der havde været prominente inden for fagbevægelsen i de skandinaviske lan-

de, blev aktive inden for arbejdsmiljøet i Chicago og gennem kontakten med arbejderbevægelsen i hjemlandet. Omkring århundredskiftet tog August Palm, den svenske socialismes faderskikkelse, således på en amerikarejse, hvorunder han forsøgte at mobilisere skandinaviske arbejdere til at bakke op om SLP.⁵¹ Desuden holdt de skandinavisk-amerikanske socialistiske blade ligesom den øvrige skandinavisk-sprogede presse i USA deres læsere løbende orienteret om forholdene i hjemlandet. Endelig har Per Nordahl påvist, at den Skandinaviske socialistiske Forening i Chicago udviste interesse for to mærkesager med klare skandinaviske overtoner: den kooperative bevægelse og afholdssagen.⁵²

Det synes dog også klart, at den etniske baggrund i visse situationer kunne virke som en hæmsko både for de skandinaviske fagforeninger og for de socialistiske klubber. Ganske vist var der allerede i Skandinavien etableret traditioner i arbejderbevægelsen for samarbejde mellem landene, og vi har set, at i 1910 slog de danske, norske og svenske socialistiske klubber under SPA sig sammen i en skandinavisk forening. Men samtidig kan vi konstatere, at både inden for Daniel DeLeons SLP og Eugene V. Debs' SPA var selvstændige dansk-norske aviser blevet etableret efter grundlæggelsen af de svenske, og at 1899-splittelsen i SLP havde ført til, at de fleste dansk- og norsk-amerikanere forlod partiet, mens svenskerne forblev tro mod DeLeon (selvom *Arbejderens* diskussion af splittelsen tilsyneladende ikke havde etniske overtoner).⁵³ Man spørger uvilkårligt sig selv, om ikke samlingen af de skandinaviske socialistiske klubber under den Skandinaviske socialistiske Forening i 1910 lige så meget var udtryk for det ringe medlemsgrundlag som for arbejder-skandinavisme? Udadtill blev denne skandinavisme til tider promoveret på en etnisk facon på bekostning af klassebetragtninger: i 1908 støttede svenske socialister således valget af en dansk immigrant til et højt embede inden for den nationale amerikanske fagforening for malere, og i den interne diskussion inden for den svenske lokalafdeling af fagforeningen

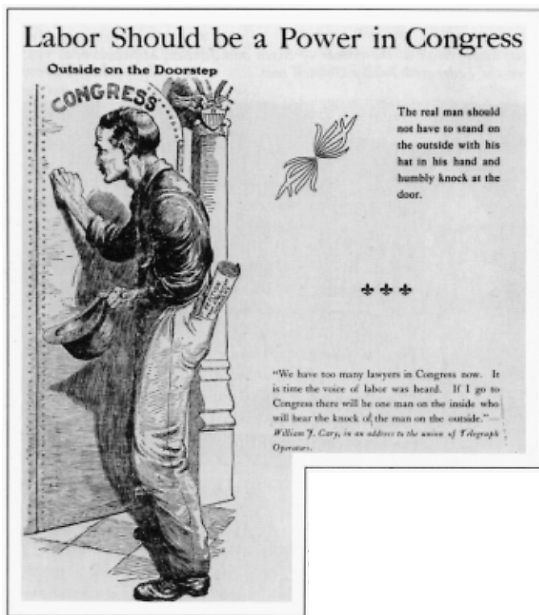
(nr. 637) blev danskerens nationalitet fremhævet, ligesom det blev pointeret, at modkandidaten var irer.⁵⁴

By og land

Der voksede således fra 1890erne og i de følgende årtier en selvstændig skandinavisk-amerikansk arbejderkultur frem med centrum i Chicago og afstikkere i andre industribyer, først og fremmest New York og Minneapolis. Denne subkultur stod generelt i et antagonistisk forhold til det etablerede Skandinavisk Amerika. Der fandtes ganske vist nogle vigtige berøringspunkter mellem de to kulturer.

For det første fandtes der blandt byarbejderne en bevægelse for at skabe socialistiske, kooperative kolonier på landet. Louis Pio havde ikke stået alene i denne bestræbelse. Lignende tiltag blev af og til nævnt i den skandinavisk-amerikanske presse. Det lille norsk-amerikanske afholdsblad *Reform* i Eau Claire, Wisconsin, omtalte således nogle danske arbejderes planer om at oprette en socialistisk koloni i det skovklædte nordlige Wisconsin, en koloni, hvor kolonisterne "(...) vil drive Agerdyrkning, Skovavl, Fabriker og Handel og desuden selv fremme alt mekanisk og industrielt Arbejde samt Folkeoplysning. ... Enhver Person, der har naaet Myndighedsalderen og vil adlyde Koloniens Love samt afholde sig fra alle alkoholiske Drikke og fra raa, profane eller skandaløse Udtalelser, skal kunne blive optaget som Medlem."⁵⁵

Denne kolonistbevægelse modsvarede af forsøgene blandt nogle repræsentanter for Skandinavisk Amerika på at redde Chicagos skandinaviske proletariat fra storbyen og genplacere dem på landet. Generelt begræd de store etablerede aviser den nye tendens til, at skandinaviske immigranter søgte ind mod byerne.⁵⁶ Under den voldsomme depression 1893-97 udspandt en længere diskussion sig således i den norsk-amerikanske avis *Skandinavens* spalter, om ikke norsk-amerikanske bønder burde forsøge at hjælpe deres forarmede landsmænd i Chicago ved at tilbyde dem arbejde på gårdene. Karakteristisk nok deltog

Socialistisk agitation i forbindelse med kongressvalget 1906 (Robert W. Ozanne: The Labor Movement in Wisconsin)

ingen byarbejdere i debatten (selvom *Skandinavien* blev publiceret i Chicago). En enkelt skribent, der undertegnede sig selv som landarbejder, noterede dog bittert: "Jeg har set, at en Mand med en Sæk paa Ryggen er velkommen hos en Farmer, naar denne trænger Arbejdsfolk. Men naar han ingen trænger, siger han paa Norsk-Engelsk: "Der kommer en Tramp.""⁵⁷ En anden måde at redde byboerne på var for kirkerne at oprette landkolonier. I Wisconsin grundlagdes således i 1893 kolonien Withee af den grundtvigiansk orienterede Danske Kirke; flertallet af kolonisterne var danskere fra Chicago.⁵⁸

Et andet berøringspunkt mellem Skandinavisk Amerika og den skandinavisk-amerikanske arbejderkultur gjaldt ligeledes skæringspunktet mellem klasse og nationalitet. Hvis det virkelig er korrekt, som den svensk-amerikanske socialistleder Henry Bengston hævdede, at Skandinaviske Socialistiske Arbejderforbundet (der støttede SLP) indsamlede over 30.000 dollar til støtte for de strejkende arbej-

dere i Sverige under Storstrejken 1909, kan dette astronomiske beløb kun være nået ved store bidrag fra en bred kreds uden for Chicagos arbejdermiljø.⁵⁹

Wisconsin

Inden vi vender tilbage til en afsluttende diskussion om forholdet mellem på den ene side fagforenings- og socialismiljøet blandt skandinavisk-amerikanske byarbejdere og på den anden side det etablerede Skandinavisk Amerika, er det nødvendigt at undersøge, hvilke tiltag repræsentanterne for sidstnævnte størrelse gjorde for at integrere arbejderklassen som et naturligt led i et skandinavisk-amerikansk nationalt hele. Dette vil vi gøre ved at foretage et scenskift fra Chicago til staten Wisconsin, der i 1900 husede 237.734 første- og andengenerations-indvandrere af skandinavisk herkomst, heraf 155.125 etniske nordmænd, 48.815 etniske svenskere og 33.794 etniske danskere.⁶⁰

Det interessante ved Wisconsin er, at selv om staten i begyndelsen af 1900-tallet husede USA's måske stærkeste socialistbevægelse, var tilsyneladende kun meget få skandinaver involveret i den. I 1910 blev tysk-amerikaneeren Victor Berger som den første socialist nogensinde indvalgt i Repræsentanternes Hus, og samme år valgte Wisconsins eneste storby, Milwaukee, en socialdemokratisk borgmester, den ligeledes tysk-amerikanske Emil Seidel. Trods American Federation of Labor's generelle strategi med ikke at samarbejde med socialistpartiet, var det i 1900 lykkedes for Victor Bergers socialdemokratiske parti, der var blevet grundlagt i 1897, at sætte sig på ledelsen af Wisconsin-afsnittet af AFL. Milwaukees socialdemokrati var i udpræget grad et etnisk foretagende, en næsten rent tysk-amerikansk organisation af kontingentbetalende medlemmer, der havde det tyske socialdemokrati som sit forbillede. Byens voksende befolkning af polske immigranter, der i modsætning til tysk-amerikanerne hovedsagelig var ufaglærte arbejdere, blev stort set holdt uden for partiets ledelse.⁶¹

En enkelt dansk immigrant var imidlertid medlem af partitoppen, Frederick Brockhausen, der var født og opvokset i Fredericia. Der blev han uddannet som cigarmager, og i 1879, i en alder af 21 år, stod han til søs med kurs mod Amerika. I 1900 indtog han en nøgleposition i forbindelse med Socialdemokratiets overtagelse af Wisconsin's fagbevægelse, idet han blev sekretær og kasserer for statens AFL-afdeling; i perioden 1905-11 sad han endvidere i Wisconsin's lovgivende forsamling for Socialdemokratiet (der i national politik udgjorde en del af Eugene V. Debs' SPA).⁶² Der findes dog ingen indicier for, at Brockhausen, der i lighed med samtlige de øvrige socialdemokratiske medlemmer af Wisconsin's lovgivende forsamling 1897-1914 var bosat i Mil-waukee, havde nogen tilknytning til noget skandinavisk netværk i byen.

Der findes ganske vist tegn på *nogle* skandinavisk-amerikanske socialistiske aktiviteter i Wisconsin. Således fandtes i starten af 1900-tallet en dansk-norsk socialistisk klub i industribyen Kenosha i Wisconsin's sydøstlige hjørne, og ved grundlæggelsen af denne klub fremmødte danske og norske delegerede fra Milwaukee og Racine (stik syd for Milwaukee). Racine var på det tidspunkt den industriby i Amerika, der kunne bryste sig af den største koncentration af danske immigranter.⁶³ Ifølge det talmateriale, som historikeren Per Nordahl har samlet om den Skandinaviske socialistiske Forenings medlemsskare i USA, var der således seks lokalafsnit af SSF i Wisconsin, tre i den højt industrialiserede sydøstlige del af staten (én i Racine og to i Kenosha) samt tre nordpå, i havne- og jernindustribyen Superior, i savværks- og jernindustribyen Ashland og i tømmer- og savværksbyen Green Bay. Disse seks lokalafdelinger havde i 1914 kun tilsammen 120 medlemmer.⁶⁴ Sporadiske meldinger i Wisconsin's skandinavisk-amerikanske presse (der mellem 1891 og 1914 indbefattede 28 skandinavisk-sprogede publikationer) antyder også eksistensen af nogle ganske få skandinavisk-amerikanske fagforeninger.⁶⁵

I Wisconsin fandtes imidlertid andre organisationer, der ligeledes forsøgte at appellere til

statens arbejderklasse af skandinavisk baggrund, men gjorde det i bedre overensstemmelse med visionen om den nationalt samlede etniske gruppe. Disse foreninger var ikke fagforeninger, men hemmelige broderskaber, der var formet efter det vidt udbredte amerikanske logesystem, og de fungerede først og fremmest som syge- og begravelseskasser, samtidig med at de varetog et væld af sociale funktioner. Hvad angår medlemstal havde disse organisationer langt større succes end den skandinavisk-amerikanske fagbevægelse og socialistklubberne. Dette bliver klart ved en analyse af blot én af disse organisationer, Den uafhængige skandinaviske Arbejderforening (the Independent Scandinavian Workingmen's Association, ISWA), der havde sit hovedsæde i savværksbyen Eau Claire i det vestlige Wisconsin.

ISWA var oprindeligt en udbrydergruppe fra den Skandinaviske Arbejderforening, der var blev stiftet i Chicago i 1870. Bruddet kom i 1893, da Eau Claire-logen brød løs fra moderorganisationen. I de følgende år, der var præget af økonomisk depression, oplevede den nye forening kun begrænset vækst; men da tiderne begyndte at blive bedre fra efteråret 1897, fik organisationen vokseværk. I 1900 bestod ISWA således af 35 loger med i alt 2.075 medlemmer; de fleste loger fandtes i det nordlige Wisconsin. I 1912 var ISWA vokset yderligere til nu at omfatte 96 loger (hvoraf 60 i Wisconsin) med 4.826 medlemmer.⁶⁶ Dette gjorde ISWA's medlemstal større end det nationale medlemstal for de skandinaviske afdelinger af Daniel DeLeons SLP og Eugene V. Debs' SPA sammenlagt; og ISWA var blot ét af de mange skandinaviske broderskaber i USA.

ISWA kaldte sig en skandinavisk organisation, og sædvanligvis blev en klart skandinavisk profil opretholdt; men i praksis var foreningen talmæssigt domineret af norske immigranter.⁶⁷ Ganske vist kaldte en af logerne sig 'Trillingen' for at understrege de 3 skandinaviske rigers samhørighed; men omvendt kan man spørge sig selv, hvor mange svensk-amerikanere mon var medlemmer af den loge, der kaldte sig 'Tordenskjold?'⁶⁸

En enkelt dansker, Peter J. Smith i Eau

Claire, spillede en ledende rolle inden for ISWA. Han var i en årrække hovedlogens sekretær og også en overgang dens præsident.⁶⁹ Foreningens skandinavisme blev tydeligt understreget ved de store parader på særlige mærkedage. I september 1897 foreslog en repræsentant for moderlogen i ISWA, 'Arbejderforeningen Norden' i Eau Claire, således, at dets medlemmer burde deltage i festlighederne på 'Broderskabets dag' i byen Chippewa Falls: "Her er Anledning for Skandinaverne at repræsentere sin Nationalitet. Lad nu mindst 200 af Foreningens Medlemmer samle sig under dens smukke Fane og vise Jænkierne og Tyskerne, hvad I.S.W.A. er for noget."⁷⁰ Det var dog ikke altid, at "Jænkierne" forstod logebrødrenes nationale budskab. Bare to uger efter de blodige arbejderuroligheder i maj 1886 ved Chicagos Haymarket og Bay View-området i Milwaukee arrangerede ISWAs forløber, den Chicago-baserede Skandinaviske Arbejderforening, et optog i Eau Claire, Wisconsin; men nogle af tilskuerne troede, at paradedeltagerne var strejkevagter.⁷¹

Med den understregning af det nationale og den ignorering af klasseantagonismer, der karakteriserede ISWA og den imponerende mængde af andre skandinavisk-amerikanske broderskaber, var disse organisationer placeret solidt i Skandinavisk Amerika, selvom de først og fremmest (men ikke udelukkende) henvendte sig til byarbejdere. Det skal dog fremhæves, at de fleste lutheranske kirkeorganisationer bestemt ikke brød sig om broderskaberne, formelt fordi de praktiserede hemmelige ritualer, men reelt vel også fordi de kunne opfattes som en verdslig trussel mod kirkens egen ledende rolle i Skandinavisk Amerika. I praksis var der dog ikke meget, kirkerne kunne stille op ud over en formel forlømmelse.⁷²

Normalt bedyrede ISWAs ledelse, at organisationen ikke befattede sig med politik. Men der kan opvises adskillige eksempler på ISWA-ledere, der benyttede organisationen som en politisk løftestang inden for rammerne af det republikanske parti, og ved organisationens årlige konventer dukkede prominente

skandinaviske republikanske politikere gerne op og holdt en tale, således den norskfødte forhenværende republikanske kongresmand Nils P. Haugen i 1901 og i 1906 den ligeledes norskfødte James O. Davidson, der kandiderede til (og siden vandt) guvernørembedet for det republikanske parti.⁷³ Det står også klart, at flere af lederne inden for ISWA, ligesom toppen af organisationens Chicago-baserede forgænger, kom fra middelklasselagene snarere end fra arbejderklassen. Af samme grund havde Marcus Thranes blad *Dagslyset* (1869-1878) i stærke og utvetydige vendinger fordømt den Skandinaviske Arbejderforening i Chicago for ikke at være noget ægte arbejderorgan, eftersom den blev ledet af medlemmer af bourgeoisiet og ikke kæmpede for at befri arbejderne fra kapitalens undertrykkende åg.⁷⁴

Samtidig lå der dog i hvert fald et vist *potentiale* i den organisering af arbejderne, der fandt sted selv inden for et sådant nationalt orienteret loge-regie. Den svenske historiker Ulf Beijbom hævder således, at den Skandinaviske Arbejderforening i Chicago oplevede en vis politisk radikaliserings i løbet af 1870'erne.⁷⁵ Ligeledes er det blevet påvist, at Ferdinand Hurop, den tidligere smedeformand i Danmark, arbejdede for at skabe en formaliseret forbindelse mellem LO i Danmark og Dansk Brodersamfund, en imponerende organisation, der i 1907 angav sit medlemstal til at være 17.173. Hurops forslag herom blev dog i første omgang stemt knebent ned i Brodersamfundet. I 1915 blev det vedtaget, men fik ingen praktisk betydning på grund af 1. verdenskrigs komme.⁷⁶

Endelig skal det pointeres, at selvom *Superior Tidende*, der var ISWA's organ mellem 1898 og 1901, forblev tro mod det republikanske parti, begyndte avisen at fatte stor interesse for nogle arbejdermærkesager. Tre uger før samarbejdet med ISWA blev formaliseret, oplyste *Superior Tidende* således: "Vi har længe observeret den stigende Interesse, hvormed Studiet af de sociale Spørgsmaal blir omfattet af vort Folk og af andre Nationaliteter. Vi har derfor besluttet for Fremtiden at trykke Artikler, der vil behandle disse Spørgsmaal, som for

os staar som Fremtidens største Løsningsopgave (...)" Artiklen indeholdt også en ros til den gruppe af skandinaviske arbejdere ved Superiors stålværk, der netop havde dannet en klub for at diskutere denne type spørgsmål. Tre år senere støttede *Superior Tidende* en landsomfattende strejke blandt USA's stålarbejdere.⁷⁷ En amerikansk fagforeningsleder, der netop var bosat i Superior, Wisconsin, sammenfattede situationen i én sætning: "I Milwaukee tilhører de fleste fagforeningsfolk det socialdemokratiske parti, mens de fleste fagforeningsfolk i Superior er republikanere."⁷⁸

Konklusion

Afslutningsvis må det konstateres, at den skandinavisk-amerikanske arbejderklasse generelt stod svagt i det øvre Midtvesten fra slutningen af det forrige århundrede. Det skyldtes især to faktorer. For det første må det erindres, at mange af de nye skandinaviske immigranter ikke havde planer om at blive i Amerika. En ganske betydelig del af den skandinaviske byarbejderklasse synes således på forhånd at have manglet interesse for at blive optaget i kontingentopkrævende, socialt forpligtende organisationsstrukturer. For det andet rumsterede den amerikanske drøm vel i baghovedet på mangan en skandinavisk arbejder. Hvorfor involvere sig i arbejderorganisationer, hvis ideen var at rykke op og ud af arbejderstanden (f.eks. ved at etablere sig på en bondegård)? Det amerikanske samfund var jo også rent faktisk præget af meget betydelig social og geografisk mobilitet.

Alligevel tilsluttede en del arbejdere sig de skandinavisk-amerikanske arbejderforeninger. Men hvorfor havde logesammenslutningerne langt større medlemsmæssig succes end den skandinavisk-amerikanske fagbevægelse og netværket af socialistklubber? For det første var der den etniske faktor. For en effektiv, klasseorienteret arbejderbevægelse måtte etniske overvejelser komme i anden eller tredje række; men i praksis lykkedes dette ikke altid. At ankomme til Amerika omkring århundredskiftet var i sig selv en etnisk larmende ople-

velse, der fik mange mennesker til at spærre øjnene op for en ny, multikulturel verden. Uanset parolerne om internationalisme og skandinavisme var risikoen for etnisk fragmentering af arbejderklassen og dets opdeling i, hvad sociologer har kaldt "eth-classes" således overhængende.⁷⁹ Dette blev illustreret både af det tyske socialdemokratiske eventyr i Milwaukee og af de latente spændinger mellem svenskerne på den ene side og danskerne og nordmændene på den anden i Chicagos skandinaviske arbejdermiljø (dertil kommer, at fagbevægelsen og socialistbevægelsen kun undtagelsesvis samarbejdede med hinanden). I Den nye Verden forekom det lettere at engagere sig i et logesystem, der appellerede til arbejderklassen, men hvis primære formål netop var at fastholde den nationale identitet.

For det andet var der en vigtig kronologisk-institutionel faktor. Det etablerede Skandinavisk Amerika havde den fordel, at det var etableret institutionelt, da de nye skandinaviske immigranter begyndte at dukke op i Midtvesten mod slutningen af forrige århundrede. Det var sin opgave at etablere et organisatorisk alternativ til dette allerede eksisterende etniske netværk, og dette synes kun at have kunnet lade sig gøre i deciderede storbymiljøer. I Chicago var det rent faktisk muligt at være medlem af en skandinavisk fagforening, opsøge en skandinavisk socialistisk klub, tage ind på en skandinavisk socialistisk cafe og sende børnene i en skandinavisk socialistisk søndagsskole.⁸⁰ I de mindre industribyer var der ganske enkelt ikke et befolkningsmæssigt grundlag for at etablere et alternativt etnisk netværk til det eksisterende. Det var betydeligt lettere at finde sammen om en organisationsform, der passede ind i det landligt og nationalt orienterede Skandinavisk Amerika. Nok var den lutheranske kirke mistænksom over for logernes verdslige alternativ, men logefællesskabet havde én stor fordel frem for den egentlige arbejderbevægelse: det var en 'amerikansk' organisationsform, som det omgivende Yankee-miljø fandt fuldt ud socialt acceptabel.

Således opstod der i det øvre Midtvesten i slutningen af forrige århundrede og starten af

det indeværende to konkurrerende organisationsformer, der begge søgte at appellere til den skandinavisk-amerikanske arbejder. Logesystemet var gennem sin understregning af det nationale på bekostning af klasseovervejelser solidt plantet i den muld, der hed Skandinavisk Amerika. Som et separat alternativ til Skandinavisk Amerika udvikledes i enkelte storbymiljøer en decideret arbejderbevægelse, der stod uden for det egentlige Skandinavisk Amerika. Broderskaberne og logesystemet blev medlemsmæssigt en langt større succes end den egentlige klasseorienterede arbejderbevægelse. Men den form for arbejderfællesskab, som logerne tilbød, var arbejder-aktivisme med tænderne trukket ud.

Noter

1. United States Bureau of the Census: *Twelfth Census of the United States: Population*, Washington, D.C., 1900, s. 357-367.
2. Vi ved ikke meget om de skandinaviske immigranter, der tilsluttede sig 'amerikanske' arbejderorganisationer; en undersøgelse af fagbevægelsen i staten Illinois i 1886 viser dog, at 79 % af samtlige medlemmer af fagbevægelsen var første- eller andengenerations-indvandrere; 12 % var af skandinavisk baggrund. Odd S. Lovoll: *The Promise of America: A History of the Norwegian-American People*, Minneapolis 1984, s. 164. Ifølge den svensk-amerikanske socialist Henry Bengston, der skrev *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, Stockholm 1955, tilsluttede mange svenske immigranter sig amerikanske fagforeninger (s. 208).
3. Den amerikanske erhvervsstatistik er her citeret fra Olaf M. Norlie: *History of the Norwegian People in America*, Decorah, Iowa, 1925 (genoptrykt 1973), s. 349.
4. Jf. Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics: Scandinavian-American Involvement in the Progressive Movement of Wisconsin, c. 1890-1914*, upubliceret ph.d.-afhandling, Københavns Universitet 1998, s. 98-102. Se også tillægsbindet: Charts, Figures, Maps, Tables, Sources and Summaries, s. 13-14.
5. N.W. Ayer & Son's *American Newspaper Annual*, Philadelphia, 1900, s. 1411-1413. Anna Williams: *Skribent i Svensk-Amerika: Jakob Bonggren, journalist och poet*, Uppsala, 1991, s. 31.
6. Af de 61 egentlige skandinavisk-amerikanske aviser, der blev opregnet i N.W. Ayer & Son's *American Newspaper Annual* 1900, s. 1411-1413, var de 38 republikanske (med et samlet oplag på 300.443), 2 var demokratiske (med et samlet oplag på 27.135, hvoraf *Den danske Pioneers* andel var hele 25.135), 1 bekendte sig til prohibitionspartiet (med et oplag på 4.768) og 1 var socialistisk (nemlig det dansk-norske blad *Arbejderen* med et oplag på 2.800). Derimod oplyser N.W. Ayer & Son intet om det svensksprogede blad *Skandinavisk-Amerikanska Arbetaren*, der ligesom *Arbejderen* var organ for Daniel DeLeons Socialist Labor party. Sidstnævnte blad havde omkring 1900 et anslået oplag på ca. 3-4.000, jf. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 51.
7. Marion Tuttle Marzolf: *The Danish-Language Press in America*, New York 1979, s. 41, 58, 73 og 77.
8. Ifølge den norsk-amerikanske historiker Jon Gjerde kunne den typiske norske immigrants loyaliteter importeret fra Norge opstilles i følgende rangorden: først familie, så sogn, så region, så nation. Jon Gjerde: "The effect of community on migration: three Minnesota townships 1885-1905." *Journal of Historical Geography*, bd. 5:4 (1979), s. 406.
9. Jonathan D. Sarna: From Immigrants to Ethnics: Toward a New Theory of "Ethnicization," *Ethnicity* 5 (1978), s. 371-374.
10. Dag Blanck: *Becoming Swedish-American: The Construction of an Ethnic Identity in the Augustana Synod, 1860-1917*, Uppsala 1997; Paul C. Nyholm: *The Americanization of the Danish Lutheran Churches in America*, Minneapolis 1963, s. 79, 242 og 260; Henrik Bredmose Simonsen: *Kampen om danskheden: Tro og nationalitet i de danske kirkesamfund i Amerika*, Århus 1990, s. 8; Jette Mackintosh: *Danskere i Midtvesten: Elk Horn-Kimballton bosættelsen 1870-1925*, København 1993, s. 127-128.
11. Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 109-129, passim.
12. Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 209-222, passim.
13. Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 130-178, passim.
14. Jørgen Weibull: The Wisconsin Progressives, 1900-1914, *Mid-America* 47 (July 1965), s. 209-211; David L. Brye: Wisconsin Scandinavians and Progressivism, 1900-1950, *Norwegian-American Studies* 27 (1977), s. 163-193; Lowell J. Soike: *Norwegian Americans and the Politics of Dissent, 1880-1924*, Northfield, Minnesota, 1991, s. 119-126; Sten Carlsson: *Skandinaviska politiker i Minnesota 1882-1900: En studie rörande den etniska faktorns roll vid politiska val i en immigrantstat*, Uppsala, 1970; Jon Weffald, *A Voice of Protest: Norwegians in American Politics, 1890-1917*, Northfield, Minnesota, 1971. Om de partipolitisk tilsyneladende mere splittede danske indvandrere, se Stephen H. Rye, *Danish American Political Behavior: The Case of Iowa, 1887-1936*, i

- The Bridge: Journal of the Danish American Heritage Society* 2, 1979, s. 31-44; Bjarne Gade Johansen, Danske emigranternes vælgeradfærd i Iowa: en case-study af fem danske townships i 90'erne, upubliceret speciale, Københavns Universitet 1982, s. 37; Jette Mackintosh: Politik, kultur og religion i et indvandrersamfund, i *1066: Tidsskrift for historisk forskning*, 23. årgang, nr. 4 (marts, 1994), s. 3-10.
15. *Skandinaven*, Chicago, 4. juli, 1894.
16. Sten Carlsson: "Från familjeutvandring till ensamutvandring. En utvecklingslinje i den svenska emigrationens historia" i *Emigrationer. En bok till Vilhelm Moberg 20.8.1968*, Stockholm, 1968, s. 118; Timothy J. Hatton og Jeffrey G. Williamson: *What Drove the Mass Migrations from Europe in the Late Nineteenth Century?* National Science Foundation Paper, 1993, s. 29.
17. Kristian Hvidt: *Flugten til Amerika*, s. 107-110; Fred Nilsson: *Emigrationen från Stockholm till Nordamerika 1880-1893: En studie i urban utvandring*, Stockholm, 1970, s. 362; Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric: Social Networks Among Swedish-American Radicals in Chicago, 1890-1940*, Stockholm 1994, s. 30; Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life: The Norwegians in Chicago before 1930*, Northfield, Minnesota, 1988, s. 151f.
18. Lars-Göran Tedebrand: Remigration from America to Sweden, i *From Sweden to America*, s. 209. Der findes ingen opgørelser over returnmigrationen blandt dansk- og norsk-amerikanerne før 1908.
19. Jf. Dag Blanck: *Becoming Swedish-American*, s. 46-47.
20. Hans A. Anderson: *Autobiography*, utrykt 45-siders manuskript, State Historical Society of Wisconsin, s. 47 (min oversættelse fra amerikansk). Manuskriptet er udateret, men er efter indholdet at dømme skrevet i anden halvdel af 1890'erne.
21. Martin Hov, Nameless, North Dakota, til *Skandinaven*, 26. oktober, 1910.
22. "Justus," Chicago, til *Gamla och nya hemlandet*, 7. september, 1898, Augustana College, Rock Island, Illinois (min oversættelse fra det svenske).
23. Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 92.
24. 1870-angivelserne er citeret fra Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 92; 1900-tallene er hentet fra *Twelfth Census of the United States: Population*, s. 796-799.
25. Ulf Beijbom: *Swedes in Chicago. A Demographic and Social Study of the 1846-1880 Immigration*. Uppsala, 1971, s. 330; Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 167.
26. Ulf Beijbom: *Swedes in Chicago*, s. 331; Gary B. Nash og Julie Roy Jeffrey (red.): *The American People: Creating a Nation and a Society*, bd. 2, 2. udg., 1990, s. 636.
27. Terje I. Leiren: *Marcus Thrane: A Norwegian Radical in America*, Northfield, Minnesota, 1987, s. 9-15 og 103.
28. Ifølge Terje I. Leiren: *Marcus Thrane*, s. 120-121, var Thrane aldrig redaktør for *Den nye Tid*; men hans påstand modsiges af nekrologerne over Thrane i *Skandinaven*, 2. maj 1890 og i bladet *Reform*, Eau Claire, Wisconsin, 6. maj 1890, Norwegian-American Historical Association. Se også Johs. B. Wist: *Pressen efter Borgerkrigen*, i Johs. B. Wist (red.): *Norsk-Amerikanernes Festskrift 1914*, Decorah, Iowa, 1914, s. 93.
29. Henry Bengston: *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, s. 12; Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 48-54; Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 169-170; Jens Bjerre Danielsen: *The Early Danish Immigrant Socialist Press*, i Dirk Hoerder (red.): *Essays on the Scandinavian-North American Radical Press, 1880s-1930s*, Bremen 1984, s. 61-62.
30. Vedr. de ledende svensk-amerikanske radikale intellektuelle i 1870'ernes Chicago, se Ulf Beijbom: *Swedes in Chicago*, s. 331.
31. Terje I. Leiren, *Marcus Thrane*, s. 121-128; Erik Helmer Pedersen: *Drømmen om Amerika*, supplementsbind til Svend Ellehøj og Kristof Glamann: *Politikens Danmarkshistorie*, København 1985, s. 163-168.
32. Oplysningen om Pios arbejde for det demokratiske parti stammer fra en nekrolog i *Skandinaven*, 4. juli 1894; se også Peer Strømme: *Erindringer*, Minneapolis 1923, s. 260. I slutningen af 1880'erne etablerede Pio et månedligt blad ved navn *Samfundet*, jf. Jens Bjerre Danielsen: *The Early Danish Immigrant Socialist Press*, s. 63.
33. Erik Helmer Pedersen: *Drømmen om Amerika*, s. 168.
34. Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 171.
35. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 157-166. Nordahl gør opmærksom på, at han ikke har kunnet finde kilder, der direkte begrundet den svenske udskilning med bruddet mellem Norge og Sverige. Under 2. verdenskrig voksede lokalafdeling nr. 637 til at omfatte over 1.700 medlemmer.
36. Carl Hansen: *Det norske foreningsliv i Amerika*, i *Norsk-Amerikanernes Festskrift 1914*, s. 289; Henry Bengston: *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, s. 206.
37. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 50f; Jens Bjerre Danielsen: *The Early Danish Immigrant Socialist Press*, s. 65-70; Fred Nilsson: *Emigrationen från Stockholm till Nordamerika 1880-1893*, s. 233-237.
38. Jens Bjerre Danielsen: *The Early Danish Immigrant Socialist press*, s. 66f.
39. Tallene er citeret fra Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 53. Nordahl skelner mellem det totale

medlemstal (som jeg har citeret) og velakkrediterede medlemmer ("in good standing"). Antallet af den sidstnævnte type medlemmer nåede før 1914 aldrig over 500. Se også Henry Bengston: *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, s. 49.

40. Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 270.

41. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 55; Vagn Dybdahl: *De nye Klasser 1870-1913*, i John Danstrup og Hal Koch (red.), *Politikens Danmarkshistorie 12*, København 1978, s. 223; Jens Bjerre Danielsen: *Ethnic Identity, Nationalism and Scandinavianism in the Scandinavian Immigrant Socialist Press in the U.S.* i Christiane Harzig og Dirk Hoerder (red.): *The Press of Labor Migrants in Europe and North America, 1880s to 1930s*. Bremen, 1985, s. 194.

42. Odd-Stein Granhus: *Socialist Dissent Among Norwegian-Americans*: Emil Lauritz Mengshoel, Newspaper Publisher and Author, i *Norwegian-American Studies* 33, 1992, s. 32 og 46; Johs. B. Wist: *Pressen efter Borgerkrigen*, s. 125 og 186; Marion Tuttle Marzolf: *The Danish-Language Press in America*, s. 101; *N.W. Ayer & Son's American Newspaper Annual*, 1900, s. 1411-1413; *N.W. Ayer and Son's American Newspaper Annual and Directory*, 1910, s. 1161-1164.

43. Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 269.

44. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 70-71. I 1918 sluttede den norske klub sig sammen med den danske, jf. Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 270.

45. Henry Bengston: *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, s. 64.

46. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, Appendix 1, tabel 4; ifølge samme kilde var kun 1.188 af de 1.566 medlemmer velakkrediterede ("in good standing"). Ifølge Henry Bengston: *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, s. 65, var antallet af medlemmer i 1914 derimod på 1.380, fordelt på 53 lokalforeninger; ifølge Bengston kulminerede SSF medlemsmæssigt i 1918, da organisationen bestod af 68 lokalafdelinger med 3.735 medlemmer.

47. Gary B. Nash et al.: *The American People*, bd. 2, s. 637 og 724-725; James West Davidson, William E. Gienapp, Christine Leigh Heyrman, Mark H. Lytle, Michael B. Stoff: *Nation of Nations: A Narrative History of the American Republic*, New York 1991, s. 676-677. Før dannelsen af AFL havde en anden arbejderorganisation, the Knights of Labor stor vind i sejlene frem mod 1886 under Terence V. Powderly's ledelse, men disintegrerede i de følgende år. Denne organisation havde en overgang tre skandinaviske afdelinger i Minnesota og udgav i et halvt års tid i 1886/87 bladet *Arbejdets Ridder* fra Minneapolis, jf. Jens Bjerre Danielsen: *The Early Danish Immigrant Socialist Press*, s. 64; også det lille norsk-amerikanske blad *Arbeideren* i Eau Claire, Wisconsin, støttede

Knights of Labor, se f.eks. *Arbeideren*, 16. februar 1886, Norwegian-American Historical Association. 48. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 160f og 171; Gibbs M. Smith: *Joe Hill*, Salt Lake City, 1969, s. 44-48.

49. Jens Bjerre Danielsen: *Ethnic Identity, Nationalism and Scandinavianism*, s. 189.

50. Jens Bjerre Danielsen: *Ethnic Identity, Nationalism and Scandinavianism*, s. 196; Hans Norman og Harald Runblom: *Transatlantic Connections: Nordic Migration to the New World after 1800*, Oslo 1987, s. 231.

51. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 79.

52. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 81-82; Jens Bjerre Danielsen: *Ethnic Identity, Nationalism and Scandinavianism*, s. 192. Afholdssagen var selvfølgelig i første instans blevet importeret til Skandinavien fra USA, men spillede især i Norge og Sverige en meget prominent rolle på denne tid.

53. Jens Bjerre Danielsen: *Ethnic Identity, Nationalism and Scandinavianism*, s. 199-200.

54. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 167.

55. *Reform*, 12. februar 1895. Et lignende koloniprojekt blev omtalt i den norsk-sprogede afholdssavis *Arbeideren*, Eau Claire, Wisconsin, 27. april 1886.

56. Se f.eks. lederen i *Decorah-Posten*, 28. maj 1901, Norwegian-American Historical Association; se også lederen i *Skandinaven*, 9. februar 1891; *Reform*, 9. december 1890.

57. "Løskar," Abercrombie, North Dakota, til *Skandinaven*, 24. januar 1894. Den generelle diskussion om brugen af Chicago-arbejdere på landet belyses i Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 423-425.

58. *Reform*, 2. maj 1893; se også Henrik Bredmose Simonsen: *Kampen om danskheden*, s. 89-92.

59. Henry Bengston, *Skandinaver på vänsterflygeln i USA*, s. 48; se også Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 52 og 168f.

60. *Twelfth Census of the United States: Population*, 1900,

61. Robert Lewis Mikkelsen: *Immigrants in Politics: Poles, Germans, and the Social Democratic Party of Milwaukee*, i Dirk Hoerder (red.): *Labor Migration in the Atlantic Economies: The European and North American Working Classes During the Period of Industrialization*, Westport, Connecticut: Contributions in Labor History, 1985, s. 281-289; Donald Pienkos: *Politics, Religion, and Change in Polish Milwaukee, 1900-1930*, *Wisconsin Magazine of History* 61 (forår 1978), s. 181; Robert W. Ozanne: *The Labor Movement in Wisconsin: A History*, Madison, Wisconsin, 1984, s. 34-40. I modsætning til socialdemokratiet betalte hverken "medlemmerne" af det republikanske eller det demokratiske parti noget medlemskontingent.

62. The Blue Book of the State of Wisconsin, 1911, s. 722; Robert W. Ozanne: *The Labor Movement in Wisconsin*, s. 39.
63. Henry Bengston: *Skandinaver på vänsterflygeln i Amerika*, s. 60-64; Erik Helmer Pedersen: *Drømmen om Amerika*, s. 174.
64. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, Appendix 1, table 4.
65. *Arbeideren*, Eau Claire, 8. juni 1886, omtalte "Scandia Trade Union," der netop var gået fallit; den 18. august 1893 omtalte *Folkevennen*, La Crosse (Norwegian-American Historical Association), Den norske Arbejderforening i La Crosse; da artiklen handlede om, at arbejderforeningen ville invitere den norske venstreleder Viggo Ullmann til La Crosse under hans Amerikabesøg, var der næppe tale om en socialistisk forening. Om antallet af skandinavisk-sprogede publikationer i Wisconsin, se Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics: Charts*, s. 15.
66. Carl Hansen: Det norske Foreningsliv i Amerika, s. 284; *Superior Tidende*, Superior, Wisconsin, 25. februar og 19. juli 1900; 21. februar 1901. Norwegian-American Historical Association.
67. Ifølge Carl Hansen, Det norske Foreningsliv i Amerika, s. 284, var omkring ni tiendedele af foreningens medlemmer af norsk baggrund.
68. Jf. *Superior Tidende*, 23. februar 1899. Det skal dog nævnes, at ISWAs aktiviteter af og til blev omtalt i den svensk-amerikanske avis *Svenska-Amerikanska Tribunen*, Superior, Wisconsin, jf. f.eks. numrene for 15. juni, 6. juli, 27. juli og 3. august 1906. State Historical Society of Wisconsin.
69. Smiths karriere er nærmere belyst i Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 138.
70. *Reform*, 14. september 1897.
71. Jf. *Arbeideren*, Eau Claire, 25. maj 1886.
72. Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 140-142.
73. Jørn Brøndal: *National Identity and Midwestern Politics*, s. 146-148; *Superior Tidende*, 1. august 1901; *Svenska Amerikanska Tribunen*, 3. august 1906.
74. Ulf Beijbom: *Swedes in Chicago*, s. 330f; Odd S. Lovoll: *A Century of Urban Life*, s. 166f.
75. Ulf Beijbom: *Swedes in Chicago*, s. 330f.
76. Jens Bjerre Danielsen: *Ethnic Identity, Nationalism and Scandinavianism*, s. 198; J.P. Paulsen: Det Danske Brodersamfund i Amerika, i *Danske i Amerika*, Minneapolis 1908, s. 222.
77. *Superior Tidende*, 10. november 1898 og 5. september 1901. Det skal understreges, at *Superior Tidende* ikke skiftede redaktør i forbindelse med, at bladet blev ISWA-organ.
78. J.S. Stack, Superior, til James O. Davidson, Madison, 8. juni 1906, the *Papers of James O. Davidson* (min oversættelse fra engelsk).
79. Se Milton M. Gordon: *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*, New York, 1964, s. 51-54.
80. Jf. Per Nordahl: *Weaving the Ethnic Fabric*, s. 160.

Abstract

Jørn Brøndal: Socialists, trade unions and brotherhoods in Scandinavian-America, 1870-1914, *Arbejderhistorie* 1/1999, pp. 33-50.

At the close of the last century and the beginning of the present, two competing organisational forms grew up, both of which sought to appeal to Scandinavian-American workers. On the one hand, there were Scandinavian-American trade unions and socialist activity, in a few of the large urban environments, which represented an attempt to break the rural-orientated disregard for class divisions by Scandinavian-America. While on the other hand, there was a network of brotherhoods which were formed after the pattern of the widespread American lodge system, which also attempted to appeal to workers with a Scandinavian background, but did this in accordance with the notion of a national unity of ethnic groups. These societies functioned as sickness and burial funds as well as providing a whole number of various social functions. The brotherhoods and the lodge system were in terms of membership a much greater success than the straightforward class-orientated labour movement. This was first and foremost because ethnicity provided a much more central factor in the formation of identity for the immigrants to the multicultural USA than did class affiliation. In the New World it was easier to become involved in a lodge system that although it appealed to the working class had as its primary goal the maintaining of national identity.

Jørn Brøndal, ph.d. i historie
Ekstern lektor ved Institut for Historie,
Københavns Universitet
Njalsgade 102
2300 København S